

טעם [דהיינו יותר מאחד בששים]! אבל אם אינו נותן טעם, הרי הוא בטל ברוב ההיתר.

וחמץ שלא בזמנו שנתערב בהיתר, בין בהיתר שהוא מינן, בין שלא במינן, הרי הוא מותר!

ומפרשינן: הא דאמר רבי יוחנן, "חמץ בזמנו, בין במינן בין שלא במינן, אסור בנותן טעם", היינו משום דרבי יוחנן לטעמיה.

דרבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו: כל איסורין שבתורה, בין אם נתערבו בהיתר שהוא מינן, בין שלא במינן, הרי הם אוסרים את תערובתם כל זמן שיש באיסור כדי שיעור נותן טעם בתערובת! אבל בפחות משיעור זה, בטל האיסור בהיתר, אף בתערובת של מין במינו. והיינו כחכמים דרבי יהודה, דאף מין במינו בטל⁽⁷⁾.

והא דאמר רבי יוחנן, "חמץ שלא בזמנו, בין במינו בין שלא במינו, מותרין", משום דסבר רבי שמעון, דחמץ לאחר הפסח מותר מן התורה.

אמר רבא: הלכתא, חמץ בזמנו שנתערב ל-א בהיתר, בין אם נתערב במינו, בין שלא במינו⁽¹⁾, אסור⁽²⁾ אפילו במשהו⁽³⁾! ואף

וחמץ שלא בזמנו [לאחר הפסח], בין אם נתערב בהיתר שהוא מינו, בין שלא במינו, הרי הוא מותר!

ומפרשינן: הא דאמר שמואל "חמץ בזמנו במינו אסור", היינו משום דשמואל לטעמיה.

דרב ושמואל דאמרי תרוייהו: כל איסורין שבתורה, אם נתערבו בהיתר שהוא מינו של האיסור, הרי הם אסורין במשהו. ואם נתערבו מין שלא במינו הרי הם אסורין בנותן טעם!

הלכך, אף חמץ שנתערב בהיתר שלא מינו ואין בו נותן טעם, הרי הוא בטל ברוב היתר. ובה פליג על רב. וסבר, בתערובת של שלא במינו אטו מינן, לא גזרינן אף בחמץ החמור.

והא דאמר שמואל "חמץ שלא בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר", היינו משום דסבר רבי שמעון, דחמץ לאחר הפסח מותר מן התורה! ולקמן פריך, הרי מכל מקום מדרבנן הוא אסור.

ורבי יוחנן אמר: חמץ בזמנו, בין אם נתערב בהיתר שהוא מינו, ובין שלא במינו, הרי הוא אסור בשיעור שיש בו נותן

אסרה כל מחמצת. ולפיכך החמירו בו כמו שביארנו!

2. ודוקא באכילה אסור אף במשהו. אבל לענין איסור הנאה, הרי הוא בטל ברוב. ר"ן. וכן כתב הרמב"ן בעבודה זרה, עד א.

3. ובתוספות הובאה דיעה, דלא גרסינן "במשהו". אלא פסק רבא לגמרי כרבי יוחנן, דאף בזמנו אין אוסר אלא בנותן טעם. והא דלא

7. ואף דהוי דבר שיש לו מתירין, סבר רבי יוחנן, דאף דבר שיש לו מתירין בטל. רמב"ן.

1. ולטעם הרמב"ם והרמב"ן [הובא בהערה 4] לכאורה קשיא, אמאי באינו מינו לא בטיל? והרי דבר שאין לו מתירין לא בטל, זה דוקא אם הוא בזמן במינו. אבל באינו מינו בטל.

וכבר עמד הרמב"ם על זה, שם הלכה יב. וכתב: ואל תתמה על חמץ בפסח, שהתורה

אם אינו נותן טעם ברוב ההיתר, אינו(4) בטל (5) ברוב(6). והיינו **כרב**, דמין במינו לא

ויעוין **באבני נזר** סימן שנה, שכתב דלשיטתייהו אזלי. להרא"ש דכתב בטעמא דמילתא, דהוא משום חומר דחמץ, אין זה אלא בפסח גופו. אבל משש שעות ולמעלה הרי הוא בטל. וכיון שבטל, שוב אינו חוזר וניעור. אבל להרמב"ם, דטעם הדבר הוא משום דיש לו מתירין, אף משש שעות ולמעלה לא בטיל. וקודם שש שעות הרי הוא עדיין היתר גמור, ובלאו הכי לא שייך בו ביטול. שהרי היתר בהיתר לא בטיל. ואין שייך לדון בו משום ביטול, אלא רק משש שעות. ואז שוב אין נוהג בו ביטול.

[ויעוין בהערה 4 בשם הכסף משנה, דאף להרמב"ם, קודם הפסח הוא מתבטל].

וכבר נרמזו כן בדברי המהר"ם חלאווה. דכתב, שלא נתבטל המשהו מעולם, אלא דאכתי לא מטי זמן איסורו. וכן כתב הפרי חדש בסימן תמו מדנפשיה. וכבר השיג עליו המקור חיים, דלאחר שעה ששית יש לו להתבטל. שהרי אז כבר חשיב כאיסור בהיתר. ויעוין **בחתם סופר** סימן קז.

והכריע הרמ"א שם, דבתערובות של לח בלח, אינו חוזר וניעור. אבל בתערובת יבש ביבש, אף אם נתבטל קודם הפסח, הרי הוא חוזר וניעור בפסח.

6. ושיטת רש"י היא [בעבודה זרה עד א], דדוקא לח בלח לא בטל. אבל יבש ביבש בטל, ואפילו חד בתרי. ומשליך האחד, והשאר מותר בהנאה.

והרא"ש שם התיר הכל, ואפילו באכילה. ודוקא לח בלח שבשאר איסורים הוא בנותן טעם, החמירו בו בחמץ שיאסור אפילו במשהו. והרי"ף שם כתב, דאף בתערובת יבש ביבש אוסר החמץ במשהו.

קאמר רבא להדיא דהלכה כרבי יוחנן, משום דלא תימא דדוקא שלא בזמנו הלכה כוותיה.

4. ודוקא בפסח גופו לא בטל. אבל בערב פסח משש שעות ולמעלה, הרי הוא בטל כשאר איסורים. ואף שהוא כבר אסור מן התורה, מכל מקום אין בו חומר כרת. רא"ש. וכן כתבו התוספות בעבודה זרה סו ב.

והמהר"ל כתב, דלפי זה אף חמץ נוקשה שאינו בכרת נמי בטל בששים.

ויעוין במגן אברהם סימן תמו סק"ה. אבל הר"ן כתב דאף בערב פסח לא בטיל. שהרי אף אז אסור מן התורה באכילה.

[וצריך עיון, אם ניתן לומר כן אף להמבואר בתוספות לעיל כח ב, דאיסורו הוא משום עשה ד"תשבתו"].

וכתב המגיד משנה בפרק א הלכה ה, דלטעם הרמב"ם והרמב"ן דלא בטיל משום דהוה דבר שיש לו מתירין, שייך האי טעמא אף משש שעות.

אבל הכסף משנה שם כתב, דאין זה אלא כשנתערב במינו. אבל כשנתערב בשאינו מינו, אף להרמב"ם אינו אסור במשהו אלא משום חומר דחמץ. ואין זה אלא בפסח גופו. וכן מדויק מלשון הרמב"ם שם.

ויעוין במקור חיים סימן תמו שכתב, שאף טעם "יש לו מתירין" לא שייכא אלא בפסח גופו.

5. ואם נתבטל לפני זמן איסורו ברוב היתר, מותר אף בפסח. ולא אמרינן דכשהגיע זמן איסורו, הרי הוא חוזר וניעור. טור ריש סימן תמו. וכן היא דעת הרא"ש.

והמגיד משנה הוכיח מהרמב"ם בסוף פרק ד, דלית ליה הכי. אלא אף אם בטל קודם הפסח, הרי הוא חוזר וניעור בפסח.

ואזדא בכך רבא לטעמיה, משום דפסק הלכה כרבי שמעון בחמץ שעבר עליו הפסח.

דאמר רבא: כי הוינן בי רב נחמן, כי הווי נפקא שבעה יומי דפסחא⁽⁹⁾, אמר לן: פוקו וזבינו חמירא דבני חילא! שלאחר שעבר הפסח, התיר רב נחמן לקנות חמץ מבני החייל הנכרים. והיינו משום דמן התורה הוא מותר. ולא קנסו חכמים אלא בחמץ של ישראל, משום שעבר עליו ב"בל יראה". אבל בחמץ של נכרי לא גזרו. מה שאין כן לרבי יהודה, דחמץ שלא בזמנו אסור מן התורה, אף חמץ של נכרי הוא בכלל איסור זה.

אמר רב: קדירות של חרס שנתבשל בהן חמץ, בהגיע הפסח ישברו! ואזיל רב לטעמיה, דחמץ לאחר הפסח אסור בהנאה

בטל בכל איסורין שבתורה.

אבל חמץ שלא בזמנו, בין אם נתערב במינו, בין אם נתערב שלא במינו, הרי הוא מותר! ואף אם יש בו כשיעור נתינת טעם בתערובת כולה. משום דהלכה כרבי שמעון, דחמץ לאחר הפסח מותר.

ותמהינן: ומי אמר רבא הכי? והאמר רבא: אף רבי שמעון דסבר דחמץ שעבר עליו הפסח מן התורה, מכל מקום הוא אסור מדרבנן. משום דקנסא קנים בו, הואיל ועבר עליו ב"בל יראה".

ומשנינן: הני מילי דהוא אסור משום קנס, בחמץ שהוא בעיניה. אבל חמץ שעל ידי תערובת [שכבר אינו בעין], לא קנסו בו⁽⁷⁾. ואפילו אם עבר עליו ב"בל יראה" כשעדיין היה בעינו, אם לאחר מכן נתערב בהיתר, הרי הוא מותר לאחר הפסח⁽⁸⁾.

גוונא מותר. ובלבד שירבה עליו ההיתר.

[ולאו מדין ביטול אתינן עלה. אלא מעיקרא לא קנסו חכמים אלא כשהוא בעין. מקור חיים]. והטור בסימן תמוז כתב, דאף לאחר הפסח אינו מותר אלא מדין ביטול. ובעיני ששים, בין במינו ובין שלא במינו. ויעוין במגן אברהם שם סקמ"ד, שתמה טובא על שיטתו מסוגיין. שהרי קאמר רבי יוחנן "חמץ בזמנו בנותן טעם, ולאחר זמנו מותר". ולאחר זמנו, שוים רבא ורבי יוחנן. ותרוייהו התירו משום דאית להו כרבי שמעון. ואי בעינן ס', מאי איכא בין זמנו לאחר זמנו?

9. ולא דוקא נקט "שבעה יומי". שהרי אף באחרון של פסח אסור החמץ בהנאה [ויעוין

7. ודוקא אם נתערב ממילא. אבל אם עירבו במזיד לא התירו רבא אף לאחר הפסח. ודלא כמו שכתב רבינו יונה. רא"ש. ונראה דפליגי בטעמא דלא גזרו בתערובת. האם הוא משום שהשאירו את דין ביטול ברוב על כנו. ומדין ביטול מותרת התערובת. או דמעיקרא לא קנסו בתערובת. שאם מדין ביטול הוא, לא מהני היכא דביטלו במזיד. [יעוין בהערה 8]. חידושי רבי שמואל.

8. וכתב הר"ן, דאם נתערב בפסח, או קודם הפסח בעינין שעוברים עליו ב"בל יראה", וכגון בדאית ביה כזית בכדי אכילת פרס, אסור הוא לאחר הפסח. אבל אם נתערב לאחר הפסח, בכל

מן התורה. וכן סבר, דאף משהו איסור בטל ברוב היתר, אם הוא ממינו. הלכך, אסורות הקדירות בשימוש לאחר הפסח, משום החמץ הבלוע בתוכן. ואם ישוב ויבשל בהן, יתערב חמץ זה בתבשיל, ויאסרנו⁽¹⁰⁾.

ואף שטעמו של האיסור הבלוע בכלי נפגם לאחר שעבר עליו מעת לעת, הרי הוא אוטר את תערובתו. משום דסבר רב, "נותן טעם לפגם" אסור⁽¹¹⁾.

ומקשינן: ואמאי ישברו? לישחינהו [יניחם] לקדירות עד אחר הפסח, וליעביר [יבשל] בהו תבשיל שהוא לא ממינן של בליעות החמץ שבהן! שהרי לא אסר רב חמץ במשהו לאחר הפסח, אלא כשנתערב עם מינו. אבל כשנתערב שלא במינו, מודה רב שהוא בטל⁽¹²⁾, אם אין בו בנותן טעם⁽¹³⁾. ולא גזר לאחר הפסח על שלא במינו, אטו מינו.

ומשינינן: אסור להשהותן אף כדי לבשל

במגן אברהם תסז סק"ד. וכן אסור למוכרו, משום איסור מקח וממכר ביום טוב. רש"ש.

10. ולכאורה קשה מסוגיין על הפוסקים שכתבו, דאיכא "בל יראה" אף בהיתר הבלוע בו טעם חמץ. דלפי זה, ישברו הקדירות משום "בל יראה" דאיכא בטעם החמץ שבהם.

וצריך לומר, דאין זה אלא כשטעם החמץ בלוע באוכל היתר, דאז נהפך כל האוכל לחפצא דחמץ מחמת טעמו. אבל כשהוא בלוע בכלי לא שייך האי טעמא. קהלות יעקב. ויעוין שם עוד באריכות דבריו.

11. רש"י. ובעבודה זרה סח ב מספקא לן בדעת רב, אי סבר דנותן טעם לפגם אסור, או מותר. וכתבו התוספות, דאף אי נותן טעם לפגם מותר, אין זה אלא כדיעבד. אבל לכתחלה אסור לבשל בקדירה זו. דגזרינן באינה בת יומה, אטו בת יומה.

ורש"י מיאן בזה, משום שבלאו הכי מחויב להמתין עד אחר הפסח. ואז לעולם לא תהיה הקדירה בת יומה. הלכך לא שייכא הכא הך גזירה. מהר"ם חלאווה.

עוד כתבו, דלא מספקא לן, אלא בדבר שטעמו פגום אף כשהיה בעין. אבל בקדירה, אין נפגם הטעם אלא מחמת ששהה בדופני הכלי.

ויש שכתבו, דחמץ בפסח אוטר אף בנותן טעם לפגם. שלא התרנו טעם לפגם אלא כשהאיסור הוא מחמת נתינת טעם. אבל חמץ שאוטר במשהו אף בלא נתינת טעם, אין הבדל בין אם הוא משביח אן פוגם. והובאה דיעה זו בתוספות, עבודה זרה סו א.

12. ותימה, הא אף אי ליכא בקדירה אלא משהו, מכל מקום אסור לבשל בה. שהרי אין מבטלים איסור לכתחלה.

ויש לומר, דהכא איכא תרתי לטיבותא. גם הוי נותן טעם לפגם. וגם אינו אלא משהו.

ולפי זה צריך לומר דאזלא הגמרא כהצד דאית ליה לרב דנותן טעם לפגם מותר.

ור"י תירץ, דהכא חשיב כדיעבד. שהרי אם לא נתיר לבשל בה, יהיה דינה להשבר. תוספות. והרמב"ן תירץ, דכיון דבשעה שבלעה הקדירה מטעם החמץ עדיין היה החמץ מותר, וגם אין בו השתא אלא טעם בלבד ואינו בעין, מותר לבטלו לכתחלה.

[וצריך עיון, הא כתב הרמב"ן במלחמות ה' [לקמן ל ב הערה 4] דחמץ קודם פסח לא מיקרי היתר. ויעוין בפרי חדש סימן תנב סק"א שהרגיש בזה].

13. וצריך עיון, למה לא יאסר התבשיל בנותן

הפסח הקדירות הישנות שנשתמשו בהם קודם הפסח בחמץ, ולא ימצאו קונים לקדירות החדשות.

אלמא, לרבי שמעון מותרת תערובת חמץ שעבר עליו הפסח, אף מדרבנן.

ותמהינן: מדוע רק איים עליהם שידרוש כרבי שמעון? ולדרוש להו כן למעשה. דהא שמואל כרבי שמעון פבירא ליה, כדאמרן לעיל. ולדעתו, קדירות בפסח לא ישברו, אלא הן מותרות בשימוש לאחר הפסח.

ומשנינן: אותו מקום, אתריה דרב הוה. ורב סבר, "קדירות בפסח ישברו". משום דאית ליה כרבי יהודה, דחמץ לאחר זמנו אסור מן התורה. הלכך לא פסק שם שמואל כרבי שמעון.

ההוא תנורא, דטחו ביה טיחיא [תנור שמרחו אותו בשומן בקרקעיתו], והשומן נותן טעם בפת הנאפית בו — אסרה רבא בר אהילאי למיכיליה לריפתא [לאכול את אותה הפת]. שכיון שהשומן נבלע בה ונותן

בהם דבר שאינו ממין החמץ, משום גזירה דלמא אתו למיעבד בהו תבשיל שהוא במינו של החמץ⁽¹⁴⁾.

[ואף שעל תערובת שלא במינו לא גזר, התם היינו משום שלא שכיח שיתערב לו חמץ. תוספות].

ושמואל אמר: הקדירות לא ישברו בפסח. אבל [אלא] משהו להו עד לאחר זמנו של איסור החמץ, ועביד בהו בישול לאחר הפסח, בין בתבשיל שהוא במינו של החמץ, ובין שלא במינו! משום דסבר כרבי שמעון, דחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור מן התורה. ואף חכמים לא קנסו בו אלא כשהוא בעינו, ולא כשהוא מעורב בהיתר.

ואזדא שמואל לטעמיה. דאמר שמואל לאחר הפסח להנהו דמוכני בנדי [מוכרי קדירות]: אשו זביניכו אכניכו [אל תייקרו את מחיר הקדירות]. ואי לא תצייתו לי, דרשינא לכו כרבי שמעון! כלומר, אדרוש כנגדכם שהלכה כרבי שמעון בחמץ שלא בזמנו, שהוא מותר מן התורה. וממילא יותרו לאחר

במינו, אליבא דרב], הרי הוא אוסר אף בטעם פגום. והוא על פי שיטת התוספות בעבודה זרה [יעוין בהערה 11].

והרמב"ן תירץ, דאף דכלי חרס אינו יוצא מיד דפיו לעולם, מכל מקום על ידי שטיפה בחמים כבר לא נותר בו כשיעור נותן טעם, אלא משהו בלבד.

14. ואכתי צריך עיון, למה ישברו? הרי יכול למוכרם לנכרי. ובכהאי גוונא אינו נהנה מהחמץ הבלוע, אלא מגוף הקדירה שהיא היתר. ולכאורה נראה מזה שאף גוף הקדירה נעשית

טעם. והרי קיימא לן, דקדרה שבלעה מאיסור משערין את האיסור בשיעור כל הקדירה. ובעינן ששים כנגד כולה.

וכתבו תוספות, דלא חשיב החמץ הבלוע בה אלא כמשהו בלבד. לפי שאין רגילות להשתמש הרבה ביחד.

ופירש הפני יהושע בכונתם, דאיסור חמץ כחוש מטבעו, ואין בליעת טעמו נרגשת בקדירה.

ויש מן הראשונים שתירצו, דלעולם יש להתיר משום נותן טעם לפגם. ודוקא בפסח דאסור אף במשהו [או אף לאחר הפסח במין

בה טעם, אסור לאוכלה עם מאכל חלב משום איסור בשר בחלב⁽¹⁵⁾.

ולא רק בחלב אסרה. אלא אפילו לאוכלה במילחא [במלח] אסורה היא לעולם. גזירה דלמא אתי למיכליה בכותחא [מאכל שיש בו גבינה].

[ולאו דוקא לאוכלה במלח אסר. אלא אפילו כמות שהיא, בלא שום דבר אחר. ונקט "במילחא", משום שאין דרך לאכול פת בלא מלח או לפתן].

מיתבי: תניא: אין לשין את העיסה בחלב. ואם לש אותה בחלב, כל הפת כולה אסורה. מפני הרגל עבירה! לפי שהוא עלול לאוכלה עם בשר, ולהכשל באיסור בשר בחלב.

ב-7 ב-2 **כיוצא בו, אין טשין [מורחים] את התנור באליה. ואם טש, כל הפת כולה שנאפתה בו**

אסורה! שהרי נבלע משומן האליה בפת, וחיישינן שמא יאכלנה עם מאכלי חלב.

ואם טש את התנור באליה, אסור לאפות בו את הפת, עד שיסיק את התנור! שעל ידי היסק התנור כלה כל שומן האליה.

ומסקינן לקושיין: משמע, הא הוסק התנור, שרי לאפות בו את הפת. ותיובתא להא דאסר רבא בר אהילאי לעולם את הפת שנאפתה בתנור שנטוח בשומן. ומשמע דאסר אף אם נאפתה לאחר שהוסק התנור.

ומסקינן: תיובתא!

אמר ליה רבינא לרב אשי: וכי מאחר דאיתותב רבא בר אהילאי, ולא קיימא לן כוותיה, אלא מועיל היסק לתנור לשרוף את כל הבלוע בתוכו, אמאי קאמר רב: קדירות בפסח ישברו⁽¹⁾? והרי אפשר להסיקן

בחלב, משום שאי אפשר לקנח את השומן שעל חרס התנור. ואינו טעם בלבד, אלא חשוב כבשר בעין. וכשנבלע בפת, טעם ראשון הוי, ולא נ"ט בר נ"ט. תוספות.

1. וצריך עיון. לפי מה שכתב הרמב"ן, דאף כלי חרס פולטים על ידי ההיסק, ולא נותר בהם אלא משהו, אבל כבר לית בהו נותן טעם, מאי פריך כלל על רב מהתם. דלמא דוקא לפת מהני ההיסק, משום דעל ידו כבר לית בתנור נותן טעם. אבל חמץ שאוסר אף במשהו, לא סגי ליה בהיסק.

ויש ליישב, דאם היה נותר משהו מן השומן בתנור לאחר ההיסק, עדיין היה אסור לאכול את הפת עם כותח משתי סיבות. גם משום דאין מבטלין איסור לכתחלה, וגם משום דהוי דבר שיש לו מתירין. שהרי יכול לאוכלה שלא בכותח. אחיעזר, חלק ב סימן טו.

חפצא דאיסור הנאה, מחמת הטעם הבלוע בה. ויעוין בשפת אמת שהאריך בזה.

15. תימה, וליכליה בכותח. דהא נותן טעם בר נותן טעם הוא. וקיימא לן דנ"ט בר נ"ט דהיתרא, מותר. וכדאיתא בחולין קיא ב, דגים [רותחים] שעלו בקערה [שנתבשל בה בשר], מותר לאוכלם בכותח. משום שטעם שני הוא בלבד. שהבשר נתן טעם בקערה, והקערה נתנה טעם בדגים. וטעם הבשר היתרא הוא, כל זמן שלא נתערב בחלב.

מיהו לפירוש רש"י שם, לא קשיא. דדוקא בקערה שלא נתבשלו בה מותר. לפי שאין בולעים כל כך ממנה. אבל אם נתבשלו בקדירה שנתבשל בה בשר, אסורים לאוכלם בחלב, אף דהוי טעם שני [ודוקא בטעם שלישי מותר. ראשונים].

ואי לא נימא כן, צריך לתרץ, דהפת אסורה